

Canan Koç (1950—); 1973 yılında ODTÜ Fen ve Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. 1983 yılında AÜ-SBF'de sosyal politika dalında yüksek lisans derecesi aldı.

Maden-İş (DİSK), *Şeker-İş* ve *Tek Eğitim Büro-İş Sendikalarında* uzman olarak çalıştı. 1978-1983 döneminde *TÜBİTAK Yapı Araştırma Enstitüsü*'nde çalıştı ve 1983 yılında Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından 1402 sayılı Yasa uyarınca bu görevinden çıkarıldı.

1987-1997 döneminde *Demiryol-İş Sendikası Araştırma Dairesi Müdürü* olarak çalıştı. 1999-2013 yılları arasında *Tarım-İş Sendikası Genel Başkan Danışmanı* olarak çalıştı.

Yıldırım Koç (1951—); 1973 yılında ODTÜ İdari İlimler Fakültesi Ekonomi ve İstatistik Bölümü'nü bitirdi. 1983 yılında AÜ-SBF'de sosyal politika dalında yüksek lisans derecesi aldı.

1974'te *Tüm İktisatçılar Birliği*'nin kurucuları ve yöneticileri arasında yer aldı; *TİB Bülteni*'nin yazışmaları müdürlüğünü yaptı. 1975–1980 döneminde *Maden-İş* (DİSK), *Yeraltı Maden-İş*, *Tek Eğitim Büro-İş* ve *Devrimci Metal-İş Sendikalarında* toplu sözleşme, eğitim, araştırma uzmanı olarak çalıştı.

1980–1983 yıllarında asistan olarak çalıştığı ODTÜ'den Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emriyle çıkarıldı.

1993–2003 tarihleri arasında *TÜRK-İŞ Genel Başkan Danışmanı* olarak çalıştı ve bu dönemde TÜRK-İŞ'in *Uluslararası Çalışma Örgütü* (ILO), *Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu* (ICFTU) ve *Avrupa Sendikalar Konfederasyonu* (ETUC) ile ilişkilerinden de sorumlu oldu. TÜRK-İŞ'teki görevinden 30 Eylül 2003 tarihinde istifa etti.

1985–2008 yılları arasında *Türkiye Yol-İş Sendikası Eğitim Dairesi Başkanı* olarak çalıştı. 1998 yılından beri *ODTÜ İktisat Bölümü*'nde kısmi zamanlı öğretim görevlisi olarak ders veriyor. *Aydınlık Gazetesi* yazarı. *Teori Dergisi* Yazı Kurulu Üyesi.

Çalışma yaşamı konusunda yayımlanmış 35'ten fazla kitabı ve aynı alanda birçok makalesi bulunuyor.

Yazarın "*Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi: Osmanlı'dan 2010'a*", "*Yanlış Doğru Cetveli*", "*Avrupa İşçi Sınıfları: kapitalizmin mezar kazıcılığından siyasetçiliğe*", "*AKP ve Emekçiler*", "*Sendikada Yolsuzluk Yapmanın Elkitabı*", "*İşçi/Memur-İşveren İlişkileri*" başlıklı kitaplarını yayımladık.

Yazarların daha önce "*DİSK Tarihi: efsane mi gerçek mi? (1967–1980)*", "*KESK Tarihi-I (1985–1995): risk alanlar, yolu açanlar*", "*KESK Tarihi-II (1985–1995): yerleşenler*" başlıklı ortak kitaplarını yayımladık.

EPOS YAYINLARI– 88
inceleme kitapları– 46

Canan Koç, Yıldırım KOÇ
MEMUR-SEN'İN SİCİLİ
(1995-2014)

Yayıma Hazırlayan:
M. Serdar Kayaoğlu

© Canan Koç-Yıldırım Koç, 2014
© Epos Yayınları, 2014

Düzeltilen:
Cem Kaan Gürbüz

Kapak Tasarımı: epos
uygulama: Cem Kaan Gürbüz
Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık:
epos

Baskı ve Cilt:
Sözkesen Matbaası (0.312) 395 21 10
İvedik OSB 1518. Sk. Mat-Sit İş Merkezi No: 2/40
Yenimahalle, Ankara

Birinci Basım: Ankara, Ekim 2014

ISBN: 978-605-4822-11-9
Sertifika no: 1646

EPOS YAYINLARI
GMK Bulvarı 60/20 (06570) Maltepe-Ankara
Tel.Fax: (0.312) 232 14 70 - 229 98 21
eposkitap@eposyayinlari.com
www.eposyayinlari.com

Canan KOÇ-Yıldırım KOÇ

MEMUR-SEN'İN SİCİLİ

(1995–2014)

İçindekiler

Sunuş/ 7

Giriş/ 11

I. SİYASİ SENDİKACILIKTA MEŞRULUK MÜCADELESİ:

HAZİRAN 1995-KASIM 2002 DÖNEMİNDE MEMUR-SEN	23
Kamu Çalışanlarının Gelirleri	28
Kamu Çalışanlarının Sendikalaşması	29
Bazı İslâmcıların Çalışma Yaşamına İlişkin Görüşleri	31
Memur-Sen'in Kuruluşu	35
28 Şubat Süreci ve Sivil İnisiyatif Karşısında Memur-Sen	39
II. Genel Kurula Kadarki Çalışmalar	40
Zübeyir Yetik Olayı	43
Memur-Sen'de Yeni Yönetim	46
Memur-Sen'in İlkeleri	48
Memur-Sen'in Talepleri	51
Memur-Sen'in Hükümetle İlişkileri	55
Sendika-Siyasal Parti İlişkileri Açısından Memur-Sen	58
Emek Platformu ve Memur-Sen	59
Memur-Sen'in Uluslararası Sendikal Örgütlerle İlişkileri	63
Memur-Sen'in Kemalist Devrim'e Karşı Tavrı	64
Memur-Sen'in Özelleştirmelere İlişkin Politikası	67
Memur-Sen'in ABD'nin Politikalarına İlişkin Tavrı	70
Memur-Sen ve Toplu Pazarlık	71
USEK (<i>Ulusal Demokrat Sendikalar Konfederasyonu</i>)	72
III. Genel Kurul ve Sonrası	74
Memur-Sen'in Eylemleri	77

II. AKP DÖNEMİNDE MEMUR-SEN

Kamu Kesiminde İstihdam ve AKP'nin Kadrolaşması	86
Kamu Çalışanlarının Gelirleri ve Yaşama Koşulları	88
Memur-Sen Genel Kurulları ve Yönetim	91
Sendikal Hakların Kullanımı Konusunda Memur-Sen'in Tavrı	96
Kamu Çalışanlarının Sendikalaşması ve Memur-Sen	98

Mevzuat Değişiklikleri ve Memur-Sen	104
Memur-Sen'in İlkeleri	108
Memur-Sen ve "Erdemliler Hareketi"	116
Memur-Sen'in Hizmet Sendikacılığı	118
Memur-Sen'in Talepleri	120
Memur-Sen'in Hükümetlerle İlişkileri	122
AKP'nin Dış Politikası ve Memur-Sen	129
Sendika-Siyasal Parti İlişkileri Açısından Memur-Sen	133
Memur-Sen'in Diğer Sendikal Örgütlerle İlişkileri	134
Memur-Sen'in İçinde Yer Aldığı Platformlar	138
Memur-Sen'in Uluslararası Sendikal Örgütlerle İlişkileri	144
Memur-Sen'in Kemalist Devrim'e Karşı Tavrı	147
Memur-Sen'in Özelleştirmelere İlişkin Politikası	152
Memur-Sen'in Krizle Mücadele Programı	154
Memur-Sen ve "Kürt Sorunu"	159
Memur-Sen'in ABD'nin Politikalarına İlişkin Tavrı	171
Memur-Sen'in Avrupa Birliği'ne İlişkin Politikaları ve AB Projeleri	173
Haziran 2013 Başkaldırısı ve Memur-Sen'in Tavrı	176
Memur-Sen, Darbeler ve Ergenekon Davası	187
Memur-Sen'in 17 Aralık Operasyonuna ve Hizmet Hareketi'ne İlişkin Tavrı	197
DESK'in Kurulması	206
Cihan-Sen'in Kurulması ve Gücü	207
Memur-Sen'in Eylemleri	209
Memur-Sen'in "Kamuda Kılık Kıyafet Özgürlüğü" Kampanyası	223
Memur-Sen ve <i>Uluslararası Çalışma Örgütü</i> (ILO)	228
KAYNAKÇA	233

Sunuş

Ünlü İngiliz tarihçi Eric Hobsbawm'ın bir sözü aşağı yukarı şöyledir: Tarihçinin görevi, başkalarının unuttuğu veya unutulmasını istediği ve hatta unutturmaya çalıştığı olayları hatırlamak ve hatırlatmaktır.

Diğer bir görevse, ne olduğunu kayda geçirmek, bunların nasıl ve niçin olduğunu anlamaya, yorumlamaya, anlatmaya çalışmaktır.

İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihinde onur duyulacak olaylar ve tavırlar olduğu kadar, yanlışlar, ihanetler, korkaklıklar, ahlâksızlıklar, beceriksizlikler, hırsızlıklar ve yolsuzluklar da vardır. İşçi sınıfı ve sendikacılık hareketi bunların tümünün toplamıdır. Ancak bu hareketin tarihi yazılırken, ikinci gruptaki tavır ve davranışların sorumluları, bunların unutulmasını ister, bunları unutturmaya çalışır. Hâlbuki gelişmelerin doğru algılanabilmesi ve anlaşılabilmesi, olgunun tüm unsurlarının bilinmesine bağlıdır. Çözümlemelerde “temel olmayan” önemsiz etmenler göz ardı edilebilir; ancak yukarıda ikinci grupta sayılan etmenler, işçi sınıfı ve sendikacılık hareketinin durumu ve gelişimi açısından temel önemdedir. Tarihçinin hatırlama ve hatırlatma görevi bu nedenle önemlidir.

Tarihçinin bu görevinin ikinci boyutu, “yapanın yanına kalmasına katkıda bulunmak”tır.

Söz uçar; ancak yazı kalır. Birileri ne kadar unutturmaya çalışırsa çalışsın, birileri bazı olayları bulur çıkarır, hatırlar, hatırlatır.

12 Eylül 1980 darbesi sonrasında darbecilere yaranmak için olmadık işler yapan bazı sendikacılar, eğer bir parça utanma duyguları ve vicdanları var idiye, 1990'lı yıllardan itibaren çok sıkıntılı günler yaşadılar. Bunlar, yaptıklarının unutulması için epey çaba da gösterdi. Ancak darbecilere yaranmak için her türlü kepezeliği yapanlar, gün geldi, insan içine çıkamaz duruma düştü.

Bugün de sendikacılık hareketinde bazı kötü işler oluyor, yapılıyor. Hırsızlık/yolsuzluk yapan da var, sermayedar sınıfa veya hükümetlere teslim olanlar da, onların aleti durumuna düşenler de, yalalık ve uşaklık yapmak için kendisini parçalayanlar da.

Bugün rüzgâr onlardan yana esiyor gibi gözüküyor.

Ancak yaşları 60'ların ortalarına gelmiş olan bizler bile rüzgârın nasıl yön değiştirdiğini birçok kez yaşadık.

Rüzgâr, 12 yıllık AKP iktidarından sonra, yeniden bağımsızlıktan, demokrasiden, sınıfsız ve sömürsüz bir dünya ve Türkiye'den yana esmeye başlıyor. Hava dönüyor, daha da dönecek. Halkımız böyle durumlar için, “*keser döner, sap döner, gün gelir hesap döner,*” der.

Hesabın döndüğü süreç giderek hızlanıyor.

Hava döndüğünde, son dönemlerde yaşananların unutulmasını isteyecek kişi ve örgütler olacak. 12 Mart ve 12 Eylül darbeleri sürecinde benzeri olaylara tanık olmuştuk. Şimdi benzer bir süreci farklı biçimde yaşıyoruz.

Bugün yaşananların unutulmaması, unutturulmaması, hatırlanması, hatırlatılması gerekiyor.

Ayrıca Türkiye’de örgütlerde arşivcilik geleneği ne yazık ki yok. Örgütler, kendi çalışma raporlarını, kendi dergi ve gazetelerini, yayınladıkları kitapları, broşürleri, afişleri, bildiriileri bile düzgün bir biçimde saklamıyor. Özellikle yönetim değişiklikleri sonrasında “eskinin kalıntıları” tasfiye ediliyor.

Biz ise 45 yıldır belge topluyor, tasnif ediyor ve saklıyoruz.

Bu kitapta, *Memur-Sen*’de ne olduğunu, nasıl olduğunu ve niçin olduğunu anlamaya, yorumlamaya ve anlatmaya çalıştık. Elimizdeki belgeler bu çalışma için yeterliydi.

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi ve tarihi konusunda yazılan kitap, broşür ve makalelerin büyük bölümünde yeterli birinci el kaynak kullanılmamaktadır. Bazı yazarlar, bu konulardaki kaynakların zenginliğinden haberdar bile değildir. Çalışmamızın bir amacı da, ileride bu konularda çalışmak isteyecek ve birinci el kaynaklara erişemeyecek araştırmacılara yardımcı olmaktır.

Bu nedenlerle, *Memur-Sen*’le ilgili birinci el kaynaklardan mümkün olduğunca çok alıntı yaptık.

2011 yılında yapılan değişikliğe (13.2.2011 gün ve 6111 sayılı Kanun) kadar 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’na göre memurların “sicil dosyası” tutuluyordu. Memurların “sicil amirleri” onların “sicil raporları”nı doldurur ve sicil dosyalarına koyarlardı.

Artık “özlük dosyası” deniyor.

Bu değişikliğe karşın, kitabımızın adı *Memur-Sen’in Sicili* oldu.

Memur-Sen’in gelişimini kuruluşundan itibaren yakından izleme olanağına sahiptik.

1995 yılında *Memur-Sen*’i kuracak olan örgütlerden ilki olan

Eğitimciler Birliği Sendikası 1992 yılında Hak-İş Konfederasyonu'nun binasında bir odada kurulduğunda uğrayıp yayımlarını almıştık.

1995 yılında Memur-Sen'in kuruluşundan itibaren de Konfederasyon'un hemen hemen tüm yayınlarını, Memur-Sen'e bağlı sendikaların yayınlarının da büyük bölümünü derledik ve sakladık. Ayrıca Yıldırım Koç'un örgütün genel başkanları rahmetli Mehmet Akif İnan, Zübeyir Yetik, Fatih Uğurlu, Ahmet Aksu ve Ahmet Gündođdu'yu ve diğer bazı yöneticileri tanıyıp kendileriyle sohbet etme olanağı oldu.

Bu kitap, içinde yaşamasak da, yakından tanıma ve izleme olanağımızın olduğu Memur-Sen hakkında böylesi bir sürecin sonucunda yazıldı.

İlk ortak kitabımız, 1976 yılında *Tüm İktisatçılar Birliği* (TİB) tarafından yayımlanan *Türkiye İşçi Sınıfı ve Mücadeleleri Tarihi* idi.¹ *DİSK Tarihi Efsane mi Gerçek mi? 1967-1980* (Epos Yay., 668 s.) kitabımızı 2008 yılında yayımladık. *Türkiye Çalışma Yaşamı Kaynakçası* (TÜSTAV Sosyal Tarih Yay., 476 s.) çalışmamız da 2008 yılında çıktı. *KESK Tarihi-I, 1985-1995, Risk Alanlar, Yolu Açanlar* (Epos Yay., 604 s.) ve *KESK Tarihi-II, Yerleşenler* (Epos Yay. 517 s.) kitaplarımız ise 2009 ve 2010 yıllarında yayımlandı.

Memur-Sen'in Sicili kitabının ardından, sağlığımız elverdiği sürece, diğer örgütlerin tarihlerini de yazma niyeti, umudu, beklentisi ve çabası içindeyiz.

Canan Koç-Yıldırım Koç
Eylül 2014

¹ Kitabın tam metni için bkz. www.yildirimkoc.com.tr.

Giriş

Memur-Sen, İslâmcıların kamu çalışanları sendikacılığındaki ilk girişimidir. İslâmcı sendikal örgütlerin bu konuda büyük bir bilgisizlik ve hatta ilgisizlik içinde olduğu bir dönemde, hayatın zorlamasıyla ve yeni siyasal dengelerin sağladığı yeni olanaklarla oluştu. Memur-Sen, İslâmcı hareketlerin yaşadıkları sıkıntılara ve ele geçirdikleri olanaklara bağlı olarak, zaman içinde önemli bir değişim ve dönüşüm yaşadı.

1983 yılında kurulan Refah Partisi'nin programında memurların sendikalaşma hakkına ilişkin bir düzenleme yoktu. Programda, çeşitli alanlardaki memurların yaşama koşullarının iyileştirilmesi hedefinden söz ediliyordu. “Çalışma Hayatı” başlıklı bölümde şu ifadeler yer alıyordu: “İşçi sendikalarının temel hak ve hürriyetler çerçevesinde faaliyet göstermeleri için gerekli yasal düzenlemeleri getirmek hedefimizdir.”¹

Memur-Sen, Refah Partisi'nin 1994 yılındaki yerel seçim başarısının ardından, 1995 yılında kuruldu. 2002 yılına kadarki Millî Görüşçü çizgisini AKP iktidarları döneminde bir süreç içinde değiştirdi; 2008 Nisan'ından itibaren AKP'nin yandaşı, arka bahçesi, destekçisi oldu.

Memur-Sen'in 2008 Nisan'ından beri sürdürdüğü AKP yandaşlığı, 12 Eylül Darbesi sonrasında Türk-İş'in darbeci yandaşlığından daha pervasızdır. Memur-Sen bu sayede de üye sayısını 2002 yılında 42 binden 2007 yılında 250 bine, 2014 yılında 763 bine çıkarttı.

2002 yılında Memur-Sen'e bağlı hiçbir sendika kendi hizmet kolunda yetkili değildi.

2013 yılında 11 hizmet kolunun 10'unda Memur-Sen'e bağlı sendikalar yetkiliydi. En küçük hizmet kolu olan Kültür ve Sanat Hizmetleri hizmet kolunda yalnızca 16.340 kişi çalışıyordu ve Memur-Sen'e bağlı sendikanın 4.044 üyesine karşılık, KESK'e bağlı sendikanın 4.307 üyesi vardı. 2014 yılında tüm hizmet kollarında Memur-Sen'e bağlı sendikalar yetkiliydi.

Memur-Sen'in kamu çalışanları sendikacılık hareketindeki etki-

¹ *Refah Partisi Tüzük ve Programı*, 1985, s. 42

sinin bu denli artması, Memur-Sen'in bu dönemde iktidarda bulunan AKP ile çok yakın ilişkilerine ve AKP'nin kamu çalışanlarına ilişkin politikalarına bağlıdır.

AKP'nin kaderi aynı zamanda Memur-Sen'in kaderi oldu.

2014 yılındaki iktisadi ve siyasi gelişmeler, AKP'nin çöküş sürecinin hızlandığını göstermektedir. AKP çökecek; tarihin bataklığına gömülecektir. Memur-Sen'in kaderi benzer olacaktır.

AKP 2002 yılı sonunda iktidara geldi; ancak önemli kaygılar taşıyordu.

Refah Partisi'nin, Refahyol Hükümeti'nin ve Fazilet Partisi'nin yaşadıkları, kötü anılar olduğu kadar, ciddi tehditlerdi.

Refah Partisi 19.7.1983 tarihinde kuruldu. Anayasa Mahkemesi, 16.1.1998 günlü kararıyla (*Resmi Gazete*, 22.2.1998) Refah Partisi'nin kapatılmasına karar verdi. Refah Partisi'nin kapatılma olasılığına karşı bir önlem olarak 17.12.1997 tarihinde Fazilet Partisi kuruldu. Anayasa Mahkemesi, 22.6.2001 günlü kararıyla (*Resmi Gazete*, mükerrer, 5.1.2002) Fazilet Partisi'nin kapatılmasına karar verdi. Saadet Partisi 20.7.2001 tarihinde kuruldu. Adalet ve Kalkınma Partisi ise 14.8.2001 tarihinde kuruluş işlemlerini tamamladı.

İktidar olup müktedir olamamak vardı. Çeşitli biçimlerde tasfiye edilmek riski söz konusuydu. Devlet kadroları içinde büyük çoğunluk hâlâ hükümetlerin kontrolü dışındaydı. AKP, bu nedenle iktidarının ilk yıllarında çok ihtiyatlı hareket etti; kendisinin iktidara getirilmesinde etkili olan uluslararası güçlerle uyumlu bir çalışma içine girdi; sakin ve sabırlı bir biçimde mevzi kazanmaya çalıştı. Bunda önemli başarılar da elde etti.

AKP'nin Cumhuriyet'in temel niteliklerine yönelik adımlarına karşı 2007 yılında Cumhuriyet mitingleri gelişti. Genelkurmay Başkanlığı'nın 27 Nisan Bildirisi çıktı. Askerlerin darbe yapacağına ilişkin söylenti ve iddialar yaygınlaştı. Cumhurbaşkanlığı seçiminde AKP açısından sıkıntılar doğdu.

AKP, bu kitle eylemlerine karşı, Memur-Sen, Hak-İş ve Türkiye Gönüllü Teşekküller Vakfı'nın oluşturduğu bir platform aracılığıyla Ortak Akıl Mitingleri örgütlemeye çalıştı.

AKP, uluslararası güçlerden aldığı destekle, Genelkurmay Başkanlığı'nın 27 Nisan 2007 bildirisine karşı dik durdu; sert tepki verdi. Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecini iyi yönetti ve istediği sonucu elde etti. 22 Temmuz 2007 milletvekili genel seçimlerinde yüzde 46,6 oy oranı ve 341 milletvekiliyle başarılı oldu. Ayrıca 2008 yılın-

da başlatılan ve 2014 yılına kadar devam eden Ergenekon, Balyoz, Casusluk, vb. davalarla, Türk Silahlı Kuvvetlerine büyük darbe indirildi, yüzlerce subay ve astsubay, İşçi Partisi yöneticileri ve bazı aydınlar 6 yıla kadar sürelerle cezaevinde tutuldu.

Bu süreçte Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kapatılması için Anayasa Mahkemesi'nde dava açıldı. AKP, 2008 yılında bu saldırıyı da defetti.

Bu süreçte Hak-İş Konfederasyonu sürekli olarak AKP'ye gereken desteği verdi.

Memur-Sen ise ikircikli ve ürkek davrandı.

Memur-Sen Genel Başkanı Zübeyir Yetik'in 2000 yılındaki tasfiyesi insanları ürküttü. Ayrıca Memur-Sen kadrolarının önemli bir bölümü, Millî Görüş çizgisini sürdürüyor, AKP'nin yeni çizgisini "anlamıyor" ve istenen ölçüde uygulamıyordu.

Refah Partisi ve ardından Fazilet Partisi Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştı. AKP'nin kapatılması için dava açıldığında, Memur-Sen beklenen ölçüde açık tavrı almadı. AKP'nin kapatılmasına ilişkin iddianamede Eğitim-Bir-Sen'den söz edilmekteydi; ancak Memur-Sen'e ilişkin iddia yoktu. 2008 yılında önce Şubat ayında Sağlık-Sen'de, ardından Nisan ayında da Memur-Sen'de gerekli değişiklikler yapılarak, Memur-Sen'in hükümetin arka bahçesi, "AKP'nin memur kolu" olması sağlandı.

Ayrıca Devletin temel niteliklerinin değiştirilmesinde bürokrasi önemliydi. Memurların net gerçek aylıkları artırıldı. Çok sayıda yeni memur alındı; eski dönemin memurlarının önemli bölümünün memuriyetten ayrılmaları çeşitli biçimlerde sağlandı. 2014 yılına gelindiğinde, mevcut memurların yaklaşık yarısı AKP iktidarları döneminde işe alınmıştı.

Böylece Memur-Sen'in AKP ile özdeşleşme süreci tamamlanmış oldu. Memur-Sen, AKP'nin kaderine ortak olurken, bağlı sendikalarının üye sayısı 2014 yılında 763 bine yükseldi.

Memur-Sen, 1995 yılında, solcuların ve ülkücülerin siyasi örgütlerinin yönlendiriciliğinde ve önderliğinde kurulan kamu çalışanları sendikalarına alternatif olarak kuruldu. Ancak bir "Müslüman sendikacılığı" arayışı içinde değildi; amaç, dönemin İslâmcı siyasi örgütü olan Refah Partisi'ni destekleyen muhafazakâr ve "mütedeyyin" (dindar) kesimi birarada tutmaktı. Diğer bir deyişle, Memur-Sen, bir "Müslüman sendikacılığı" anlayışı geliştirmeye ve yaratmaya çalışmadı, Refah Partili ve çeşitli tarikat/cemaatlere bağlı

I.

**SİYASİ SENDİKACILIKTA MEŞRULUK MÜCADELESİ:
HAZİRAN 1995–KASIM 2002 DÖNEMİNDE
MEMUR–SEN**

Memur-Sen'in tarihinin ilk dönemine damgasını vuran özellik, sosyalistlerin ve ülkücülerin kamu çalışanlarını siyasi önderlik ve yönlendirme altında örgütlemeye çalıştıkları ve İslâmcı örgütlerin hem güçlenip hem de tehdit altında buldukları bir dönemde, İslâmcı siyasi ve toplumsal yapılara yakın memurların örgütlenme ve meşruluk kazanma mücadelesidir.

Memur-Sen kuruluşundan 2002 yılında AKP iktidarına kadarki dönemde Kemalist Devrim'in kazanımlarına ihtiyatlı bir biçimde karşı çıktı; İslâmcı bir çizgi izlemedi; ihtiyatlı siyasi mesajlarla, sosyalistlerin ve ardından ülkücülerin önderliğinde siyasi temelde örgütlenmekte olan kamu çalışanları sendikalarına karşı alternatif bir sendikal yapı oluşturmaya çalıştı. Memur-Sen bu dönemde çalışma mevzuatını yakından izlemeye ve sendikacılığı öğrenmeye çaba gösterdi; kitle eylemleri yapamadı ve/veya kitle eylemlerinden özellikle kaçındı. Diğer sendikal örgütlerle ve demokratik kitle örgütleriyle olan ilişkileri, Memur-Sen kadrolarının yetkinliklerinin artırılmasına katkıda bulundu. 2001 yılında 4688 sayılı Kanunun kabulü, Memur-Sen'in daha kurumsallaşmasına yol açtı.

Memur-Sen, bu yıllarda Afganistan, Suudi Arabistan, Kuveyt, Sudan, İran gibi İslâmcıların iktidarda bulunduğu ülkelerde sendikal hak ve özgürlük ihlallerini, demokratik hak ve özgürlüklerinin yok edilmesini, işkenceleri, hukuk dışı infazları, vb. hiçbir biçimde protesto etmedi. Krallıklara, İslâmiyette yeri olmayan ruhban sınıfın (*din adamlarının*) toplum üzerindeki hakimiyetine karşı çıkmadı. 11 Eylül 2001 günü ABD'de gerçekleştirilen İslâmcı saldırı karşısında

sessizliği tercih etti. Memur-Sen, aşiret düzenine ve İslâmiyette de yeri olmayan çağdığı nitelikteki cemaat/tarikatlara, bunların reislerine ve şeyhlerine karşı çıkmadı; bunların insanları kullaştırıcı etkisini demokrasi mücadelesinin bir parçası olarak görmedi. Demokrasi mücadelesini, Türkiye'deki türban mücadelesiyle özdeşleştirdi ve sınırlandırdı.

Türkiye'de 1991 yılındaki ekonomik krizin ardından, 1994 yılında daha derin bir kriz yaşandı ve 5 Nisan 1994 istikrar programı gündeme geldi.

Türkiye ekonomisi 1991 yılında bir ekonomik kriz yaşadı. Ertesi yıl durgunluktan kurtularak, millî geliri 1992 yılında yüzde 6,4 ve 1993 yılında yüzde 8,1 oranlarında artırdı. Ancak 1994 yılında bir buhran yaşandı. Millî gelir yüzde 6,1, kişi başına millî gelir de yüzde 7,8 oranında geriledi. Hükümet, 5 Nisan 1994 İstikrar Programını uygulamaya başladı. 1995–1998 döneminde millî gelir arttı. Millî gelir artışı 1995 yılında yüzde 8,0, 1996 yılında yüzde 7,1, 1997 yılında yüzde 8,3 oldu. Ancak 1998–2001 döneminde önemli bir kriz yaşandı. 1998 yılında millî gelir artışı yüzde 3,9 düzeyinde kaldı.

Millî gelir 1999 yılında yüzde 3,4 oranında düştü; ancak 2000 yılında yüzde 6,8 oranında yükseldi. 2001 krizinin millî gelirdeki etkisi, yüzde 5,7 oranında küçülme oldu. Ancak 2002 yılında yüzde 6,2 oranında bir büyüme gerçekleştirildi.

Bu dönem enflasyon yıllarıydı. Yıllık ortalama artış oranları esas alındığında, 1991 yılında tüketici fiyatları yüzde 66,0 oranında artmışken, fiyat artış oranı 1992 yılında yüzde 70,1, 1993 yılında yüzde 66,1, 1994 yılında yüzde 106,3, 1995 yılında yüzde 93,6, 1996 yılında yüzde 80,4, 1997 yılında yüzde 85,7 ve 1998 yılında da yüzde 84,6 oldu. Fiyatlar 1999 yılında yüzde 64,9, 2000 yılında yüzde 54,9, 2001 yılında yüzde 54,4 ve 2002 yılında yüzde 45,0 oranında arttı. 2003 yılında bu oran yüzde 25,3 düzeyine geriledi.

Enflasyon, işçi sınıfı açısından mutlak yoksullaşma tehdididir. Enflasyonun bulunmadığı veya düşük oranlarda gerçekleştiği dönemlerde, işçiler ve memurlar gerçek ücretlerinin düşürülmesi kaygı ve korkusunu yaşamazlar. Türkiye'de gerçek ücretlerin düşürülmesinde nominal/parasal ücretlerin indirilmesi uygulaması çok istisnaidir; gerçek ücretler büyük çoğunlukla enflasyon aracılığıyla düşürülmüştür. Bu nedenle, enflasyon dönemleri işçinin ve memurun parasal ücretlerini en az enflasyon oranında artırarak gerçek ücretlerin düşmesini önleme mücadeleleriyle doludur. 1991–2001 dö-

neminin enflasyonu, işçi sınıfının hareketlenmesinin nedenlerinden birisini oluşturdu.

1991 yılı sonunda 8 yıllık ANAP iktidarı çöktü; Türkiye’de 2002 yılı sonuna kadar süren koalisyon hükümetleri dönemi başladı. Koalisyon hükümeti, zayıf iktidar demektir. Geniş kitlelerin katıldığı eylemlerin örgütlenmesinde koalisyon hükümetlerinin ve hükümeti oluşturan siyasal partiler arasındaki çelişki ve çekişmelerin önemli rolü oldu.

Memur-Sen’in kuruluşunda belki en önemli siyasal gelişme, 27 Mart 1994 günü yapılan yerel seçimlerde İslâmcı bir siyasal yapı olan Refah Partisi’nin İstanbul ve Ankara’da büyükşehir belediye başkanlıklarını kazanması ve il genel meclisi seçimlerinde 5,4 milyon oyla yüzde 19,1 düzeyine yükselmesidir. Memur-Sen’in de, Hizmet Hareketi’nin memurlar içindeki örgütlenmesi olan Memur Vakfı’nın da kuruluşu 1995 yılındadır.

Memur-Sen’in kurulduğu tarihte iktidarda DYP–SHP Koalisyon Hükümeti vardı ve Tansu Çiller başbakandı. 25.6.1993 tarihinde göreve başlayan 50. Cumhuriyet (I. Çiller) Hükümeti, 5.10.1995 tarihine kadar görev yaptı. Ardından 5.10.1995–30.10.1995 tarihlerinde görev yapan ve güvenoyu alamayan DYP azınlık hükümeti geldi (51. Cumhuriyet ve II. Çiller Hükümeti). Memur-Sen’in I. Olağan Genel Kurulu 18 Kasım 1995 tarihinde toplandığında işbaşında III. Çiller (52. Cumhuriyet) Hükümeti vardı. 30.10.1995–6.3.1996 tarihleri arasında görev yapan bu hükümet DYP–CHP koalisyonuna dayanıyordu.

Memur-Sen’in 1. Genel Kurulunun toplandığı 18 Kasım 1995 tarihinde işbaşında DYP–CHP Koalisyon Hükümeti (III. Tansu Çiller Hükümeti) vardı. Bu hükümetin görevi 6 Mart 1996 tarihinde sona erdi. Ardından II. Mesut Yılmaz (53. Cumhuriyet) Hükümeti kuruldu. ANAP–DYP koalisyonuna dayalı bu hükümet 6.3.1996–28.6.1996 tarihleri arasında görev yaptı.

Daha sonra Refah Partisi ile DYP’nin işbirliğine dayalı Erbakan Hükümeti (54. Cumhuriyet Hükümeti) kuruldu. Bu hükümet 28.6.1996–30.6.1997 döneminde görev yaptı ve 28 Şubat 1997 sonrasında N.Erbakan’ın istifasıyla sona erdi.

ANAP, DSP, DTP (Demokrat Türkiye Partisi) ve bağımsızlardan oluşan 55. Cumhuriyet Hükümeti (III. Mesut Yılmaz Hükümeti) 30.6.1997–11.1.1999 tarihleri arasında görev başındaydı. IV. Ecevit (56. Cumhuriyet) Hükümeti 11.1.1999–28.5.1999 tarihleri arasında,